

કૃતજ્ઞતા, કૃતજ્ઞતાનું સ્વરૂપ ♥

ઈશા સરદેસાઈ દ્વારા લિખિત વ્યાખ્યા

કૃતજ્ઞતા. આ એક એવો શબ્દ છે જેનો આપણે સિદ્ધયોગ પથ પર આદર કરીએ છીએ, એક એવો સદ્ગુણ જેના આપણે ગુણગાન કરીએ છીએ, એક એવો ગુણ જેને વિકસિત કરવાનું આપણે સ્વયંને સ્મરણ કરાવતા રહીએ છીએ. આ એક એવો અનુભવ પણ છે જેને આપણે ખૂબ જ ગહનતાથી જાણીએ છીએ; કૃતજ્ઞતાનું સ્વરૂપ ભલે ગમે તેટલું અવર્ણનીય લાગતું હોય, પરંતુ આપણે તેને ક્ષણભરમાં ઓળખી લઈએ છીએ.

ખાસ કરીને વર્ષના આ સમયે, જ્યારે અમેરિકામાં લોકો થેંક્સગિવિંગનો તહેવાર ઊજાવે છે ત્યારે કૃતજ્ઞતા આપણા બધાનાં મનમાં વિશેષ સ્થાન લઈ લે છે. ગુરુમાઈ ચિદ્વિલાસાનંદ અને બાબા મુક્તાનંદે થેંક્સગિવિંગના સન્માનમાં અનેક સિદ્ધયોગ શક્તિપાત ધ્યાનશિબિરોનું આયોજન કર્યું છે. હાલમાં જ, આપણે એક સંઘમ્ના રૂપે સિદ્ધયોગ પથની વેબસાઇટ પર થેંક્સગિવિંગનો તહેવાર ઊજાવ્યો — એવા વિડિઓ જોઈને જે કૃતજ્ઞતા જગાવે, આભાર વ્યક્ત કરતી પ્રાર્થના કરીને અને સીધા વિડિઓ પ્રસારણ દ્વારા આયોજિત સત્સંગોમાં ભાગ લઈને.

વર્ષો સુધી, ગુરુમાઈજી પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરવાની મારી એક સૌથી મનપસંદ રીત હતી, તેમને પત્રો લખવા. હું ઘણીવાર ગુરુમાઈજીને પત્ર લખતી હતી; હું બસ તેમને એ જણાવવા ઇચ્છતી હતી કે તેમના પ્રેમ, તેમની કૃપા, તેમના પ્રજ્ઞાન, તેમના આશીર્વાદો, આ ઘરતી પર તેમના હોવા માટે હું કેટલી કૃતજ્ઞ છું. હકીકતમાં, તેમને લખેલા મારા વ્યક્તિગત પત્રો વાંચ્યા પછી જ ગુરુમાઈજીએ મને સિદ્ધયોગ પથની વેબસાઇટ માટે પત્રો લખવા માટે કહ્યું હતું. આ રીતે, હું ગુરુમાઈજીની શિખામણોના મારા પોતાના અનુભવો તમને બધાને, મારા સાથી સિદ્ધયોગીઓ અને નવા સાધકોને જણાવી શકી. તેથી વર્ષ ૨૦૧૮માં — અને ફરી આ વર્ષે, ૨૦૨૫માં — દર મહિનાની શરૂઆતમાં મેં આ વેબસાઇટ માટે એક પત્ર લખ્યો. આમ કરવું મારા માટે ખૂબ જ સન્માનની, સૌભાગ્યની વાત રહી છે અને આ સમય દરમિયાન ગુરુમાઈજી પ્રત્યે મારી કૃતજ્ઞતા સતત વધતી જ રહી છે.

હું થોડી ક્ષણો માટે કૃતજ્ઞતાના આ ગૂઢ, રહસ્યમય લોકમાં તમારી સાથે રહેવા માગું છું. કલ્પના કરો કે તમને કૃતજ્ઞતા કયા રૂપમાં દેખાય છે, તે કયા રંગથી તમારા અંતર-જગતને રંગે છે. કલ્પના કરો કે જો કૃતજ્ઞતા કોઈ ફળ હોત તો તેણે તમારી જિહ્વા પર કેવો સ્વાદ છોડ્યો હોત. કૃતજ્ઞતાના આલિંગનના સ્પર્શને, એ વિશિષ્ટ પરિધાનને મહસૂસ કરો જેને તે ઓઢીને આવે છે. શું તમે એવો અનુભવ કરો છો કે કૃતજ્ઞતા તરલરૂપે સૂર્યપ્રકાશ જેવી છે — જે ત્યાંસુધી તમને ભરી રહી છે, તમારી આસપાસ ઘુમી રહી છે, એક ઝરણાની જેમ તમારા ઉપરથી વહી રહી છે જ્યાંસુધી બાકી બધાં વિચારો લુપ્ત ન થઈ જાય અને તમે બસ ઉષ્મા અને પ્રકાશથી ભીંજાઈ ન જાઓ. કે પછી તમને કોઈ જુદા જ પ્રકારની અનુભૂતિ થાય છે? શું કૃતજ્ઞતા એક સતરંગી આભા છે? મખમલી કોમળતા છે? સુખદ મીઠાશ છે? કે બસ એક શાંત ઊર્જા છે?

તમે અથવા હું કૃતજ્ઞતાનો અનુભવ ભલે જે પણ રૂપમાં કરીએ, આપણે નિશ્ચિંત રહી શકીએ છીએ કે તે આપણી જ છે. તે એટલી જ અંતર્જાત છે જેટલું આપણી નસોમાં લોહી અને ફેફસાંમાં ઓક્સિજન છે. કદાચ તેના કરતાં પણ વધારે.

મહાન સંતકવિ જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ તેમની કૃતિ, જ્ઞાનેશ્વરીમાં, એક વ્યક્તિને પોતાની સાધના દરમ્યાન આત્માની ઝલકોની જે અનુભૂતિઓ થાય છે તેનું વર્ણન કરે છે. આના માટે તેઓ એક ઉપમા આપતા કહે છે, “ખારું પાણી બનાવવા માટે મીઠા પર વારંવાર પાણી રેડવામાં આવે છે. એ જ રીતે, એક જીવાત્મા અભ્યાસ દ્વારા જે સુખની થોડી પણ અનુભૂતિ કરે છે તેનાથી દુઃખ નષ્ટ થઈ જવું જોઈએ.”^૧

આ ઉદ્ધરણ વિશે સૌથી પહેલાં હું ગુરુમાઈજી પાસેથી શીખી હતી, અને અત્યારે મને તેની યાદ આવી કારણ કે તે એ જ પ્રતિબિંબિત કરે છે જે ગુરુમાઈજી કૃતજ્ઞતા વિશે શીખવે છે. કૃતજ્ઞતાનો આપણો દરેક અનુભવ — ભલે તે ગમે તેટલો ક્ષણિક લાગતો હોય — આપણી અંદર તેનાં મૂળિયાં જમાવી દે છે. તેની ઉપસ્થિતિ અચળ થઈ જાય છે, તેનો પ્રભાવ અપરિવર્તનશીલ થઈ જાય છે; તે એટલો જ અમર સાબિત થાય છે જેટલો એ આત્મા, જેમાંથી તે ઉદ્ભવે છે. ગુરુમાઈજીએ કહ્યું છે, “એકવાર તમારા હૃદયે કૃતજ્ઞતાની શક્તિનું રસાસ્વાદન કરી લીધું તો એ કૃતજ્ઞતા હંમેશાં ટકી રહે છે.”

અલબત્ત, આપણો રોજબરોજનો અનુભવ આ સત્યથી વિપરીત લાગી શકે. કૃતજ્ઞતાની ઉપસ્થિતિને ભૂલવી ખૂબ સરળ હોઈ શકે. આપણે કેટલાંય દિવસો, અઠવાડિયાંઓ અને એટલું જ નહીં મહિનાઓ સુધી અંતરમાં કૃતજ્ઞતાનો અનુભવ કર્યા વિના રહી શકીએ છીએ, અને તેના બદલે આપણે ક્રોધ અને નિરાશાના વિચિત્ર સુખની, સતત વધતી જતી ફરિયાદોની આરામદાયક જાળમાં રહેવાનું પસંદ કરી શકીએ છીએ. પરંતુ ભૂલી જવાનો અર્થ એ નથી કે તે પૂરી રીતે લુપ્ત થઈ જાય છે, અને કૃતજ્ઞતાની શક્તિ એવી છે કે તે મનની ચંચળતાથી અને અસ્થિરતાથી અપ્રભાવિત રહે છે.

જ્યારે આપણે સ્મરણ કરવાનો જાગૃક્તાપૂર્વક નિર્ણય લઈએ છીએ, જ્યારે આપણે સૂર્યપ્રકાશ અને વિવિધ રંગોથી પરિપૂર્ણ, રેશમી અનુભૂતિ અને મધ જેવા મીઠા ફળથી ભરપૂર એ વિશાળ આંતરિક શરણસ્થાનમાં ફરી એકવાર ડૂબકી લગાવવાનો નિર્ણય લઈએ છીએ, તો આપણે જાણી લઈએ છીએ કે — હા! કૃતજ્ઞતા તો હંમેશાથી અહીં જ ઉપસ્થિત છે. આ આખા સમય દરમ્યાન તે આપણા સંપૂર્ણ અસ્તિત્વને પોષિત કરતી રહી છે.

આ વાત અવિશ્વસનીય લાગી શકે, તોપણ હું કહીશ કે તેના વિશે કંઈક એવું છે જે ખૂબ જ સહજ-સ્વાભાવિક છે. આ બ્રહ્માંડમાં દરેક વસ્તુ સ્મરણશક્તિથી સ્પંદિત થઈ રહી છે. વૈજ્ઞાનિકો ઘરતીના ઊંડાણમાં દટાયેલાં પ્રાચીન બીજ અને અન્ય વનસ્પતિના અવશેષોને નિરંતર શોધતા રહે છે, જેમાંથી કેટલાંક તો હજારો વર્ષ જૂના છે. વનસ્પતિના આ અવશેષો માટીના જાડા સ્તરની નીચે દીર્ઘકાળથી સંરક્ષિત હતા. એ અસંભવ લાગી શકે કે તે અવશેષો હજી પણ નવું જીવન ઉત્પન્ન કરી શકે છે, પરંતુ જ્યારે વૈજ્ઞાનિકોએ એ બીજ અને વનસ્પતિના અવશેષોને ફરીથી બહાર કાઢીને તેને યોગ્ય પરિસ્થિતિમાં ઊગાડ્યા ત્યારે એવું જ થયું, નવું જીવન અંકુરિત થયું.

મનુષ્યમાં પણ સ્મરણની વિલક્ષણ ક્ષમતા રહેલી છે — ફક્ત બૌદ્ધિકરૂપે જ નહીં, પરંતુ આપણા કોષના સ્તર પર, આપણા સ્નાયુઓ અને નસ-નસમાં આ સ્મરણશક્તિ રહેલી છે. મને ખાતરી છે કે તમારામાંથી ઘણાં બધાં લોકોએ *muscle memory* (મસલ મેમરી) એટલે કે સ્નાયુઓની સ્મરણશક્તિ વિશે સાંભળ્યું હશે. આ દર્શાવે છે કે જ્યારે આપણે કોઈ વિશિષ્ટ કાર્ય વારંવાર કરીએ છીએ તો આપણા સ્નાયુઓ તેને કરવામાં વધારે નિપુણ થઈ જાય છે. આવું એટલા માટે થાય છે કારણ કે આપણા કેન્દ્રીય ચેતાતંત્ર (સેન્ટ્રલ નર્વસ સિસ્ટમ) અને આપણા સ્નાયુઓના કોષોને જોડતી નાડીઓ નિયમિત અભ્યાસ દ્વારા વધારે મજબૂત થતી જાય છે. પરિણામસ્વરૂપ, આપણું હલનચલન અને પ્રવૃત્તિઓ આપોઆપ થવા લાગે છે અને તેને કેવી રીતે કરવું એ જ્ઞાન સહજતાથી આપણી અંદર ઘર કરી લે છે. એટલા માટે જ વર્ષો સુધી સાચકલ ન ચલાવ્યા છતાં આપણને એ યાદ રહે છે કે તેને કેવી રીતે ચલાવવાની છે — આપણા હાથ-પગ ક્યાં રાખવાના છે, સંતુલન કેવી રીતે જાળવવાનું છે અને બ્રેક કેવી રીતે લગાવવાની છે.

સિદ્ધયોગ પથ પર, ગુરુમાઈજી આપણને આપણી સાધનાના ભાગરૂપે સ્મરણનો અભ્યાસ કરવાનું શીખવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, સિદ્ધયોગ પથની વેબસાઇટ પર પ્રકાશિત ઝૂં અને હૃદયની આકૃતિના ફોટાઓ પર વિચાર કરો. છેલ્લાં કેટલાય વર્ષોમાં અને ગુરુમાઈજીએ જ્યાં પણ વિશ્વયાત્રા કરી હતી, ત્યાં જ્યારે તેઓ ચાલવા જતાં હતાં ત્યારે તેમને ઝૂં અને હૃદયની આકૃતિઓ જોવા મળતી હતી. તેથી સિદ્ધયોગ પથ વેબસાઇટ પુનઃ આરંભ થઈ તેનાં થોડાં વર્ષો પછી, વર્ષ ૨૦૧૫માં ગુરુમાઈજીએ શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમની પ્રકૃતિમાં ઝૂં અને હૃદયની આકૃતિના ફોટા લેવા માટે માર્ગદર્શન આપ્યું, અને એ પણ કહ્યું કે આમાંથી કેટલાક ફોટાઓને વેબસાઇટ પર પ્રકાશિત કરવામાં આવે.

હું સમજું છું કે ગુરુમાઈજીએ આ માર્ગદર્શન એટલા માટે આપ્યું કારણ કે તેમને ગહન વિશ્વાસ છે કે પ્રકૃતિ સાથે આપણો એક સંબંધ છે. આ સંબંધને કારણે જ ગુરુમાઈજી તેમની શિખામણોને વિસ્તારપૂર્વક સમજાવવા માટે પ્રકૃતિનાં ઉદાહરણો આપે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આપણે પ્રકૃતિનું અનુકરણ કરી શકીએ છીએ કારણ કે આપણે પ્રકૃતિના જ અંશ છીએ.

ગુરુમાઈજીની શિખામણો આપણી જાગરૂકતાને એ વાસ્તવિકતા પર લાવે છે કે સત્યનું અસ્તિત્વ છે અને તેનો અનુભવ આપણી અંદર, આપણી આસપાસ કરી શકાય છે. આ વિષય પર, મેં ગુરુમાઈજીને ઘણાં બધાં લોકોને એ કહેતાં સાંભળ્યાં છે કે જ્યારે પણ આપણે આપણી આસપાસના વાતાવરણમાં ઝૂં અથવા હૃદયની આકૃતિઓ જોઈએ ત્યારે આપણે તેને એક મધુર સ્મરણના રૂપે લઈ શકીએ છીએ, પ્રકૃતિની આ એક રીત છે, આપણને સ્મરણ કરાવવાની અને પૂછવાની : “શું તમે આજે આદિમંત્ર ઝૂં નું ગાન કર્યું? શું તમે આજે તમારા હૃદયમાં પ્રવેશ કર્યો?” અને પછી એ ક્ષણ સ્મરણની, કૃતજ્ઞતાની ક્ષણ બની જાય છે. જેમકે મેં ગુરુમાઈજીને આ કહેતા પણ સાંભળ્યા છે : “હૃદય કૃતજ્ઞતાનું ઘર છે.”

સ્મરણ વિશે, અને ખાસ કરીને કૃતજ્ઞતાનું સ્મરણ કરવા વિશે ખૂબ જ વિસ્મયજનક વાત એ છે કે તે એક અત્યંત પ્રેરક કૃત્ય છે, એવું કૃત્ય જેનો પ્રભાવ અનેકગણો વધીને બહારની તરફ ફેલાય છે. મેં પહેલાં ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે

કૃતજ્ઞતા સૂર્યના પ્રકાશનું, પ્રકાશપુંજનું રૂપ લઈ શકે છે જે તમારા આખા અસ્તિત્વમાં ગૂંજી ઊઠે છે. અને જ્યારે એ પ્રકાશ તમારી આંગળીઓના ટેરવા અને તમારા મસ્તકના શિખર સુધી પહોંચે છે — જ્યારે તે તમારા દષ્ટિકોણમાં સમાઈ જાય છે અને તેના તેજથી તમારું રોમ-રોમ ચમકી ઊઠે છે — ત્યારે શું થાય છે? શું તમને નથી લાગતું કે તે કોઈક રૂપે પ્રગટ થવા માગે છે? કૃતજ્ઞતા એક રૂપ અને આકાર લેવા માટે ઉત્કંઠિત હોય છે. અભિવ્યક્ત કરવાથી તે વિકસિત થાય છે; તે પ્રગટ થઈને જ રહે છે.

હવે, આનો અર્થ શું છે — તમારા જીવનમાં જ્યારે કૃતજ્ઞતા આકાર લે છે ત્યારે તે કેવી દેખાય છે અને કેવી મહસૂસ થાય છે — તે તમારે શોધવાનું છે. મેં ગુરુમાઈજીની શિખામણો પર મારું આરંભિક ચિંતન અહીં જણાવ્યું છે, પરંતુ નિઃસંદેહ આપણાં બધાં માટે શીખવા અને સમજવા માટે હજી ઘણું બધું છે. હું તમને આમંત્રિત કરું છું કે તમે આ શિખામણો પર મનન કરવાનું ચાલુ રાખો, તમારા સાધના સર્કલમાં એકસાથે ભેગા થઈને ચર્ચા કરો કે તમે કેવી રીતે કૃતજ્ઞતાને કાર્યાન્વિત કરશો.

જોકે હું તમને એક વિનંતી કરવા માગું છું. મનુષ્યના રૂપમાં, આપણી પાસે આત્મ-વિશ્લેષણ કરવાની અદ્ભુત ક્ષમતા છે. રાતદિવસ આપણે પોતાનું નિરીક્ષણ કરતા રહીએ છીએ અને પોતાને આ પ્રશ્નો પૂછતા રહીએ છીએ : “શું હું સુંદર છું? શું હું એટલો સુંદર છું જેટલા મારે હોવું જોઈએ? શું હું બળવાન છું? શું હું એટલો બળવાન છું જેટલા મારે હોવું જોઈએ? શું હું બુદ્ધિમાન છું? શું હું એટલો બુદ્ધિમાન છું જેટલા મારે હોવું જોઈએ?” આપણે હંમેશાં આ કરતા રહી શકીએ છીએ. તો હું તમને કહેવા માગું છું કે જ્યારે કૃતજ્ઞતાનો અનુભવ કરવાની વાત આવે છે — ખાસ કરીને શ્રીગુરુ પાસેથી શક્તિપાત મળ્યા પછી આપણે જે કૃતજ્ઞતાનો અનુભવ કર્યો છે — ત્યારે આપણે આપણા અનુભવની ગહનતા અને વિશાળતાનું વિશ્લેષણ ન કરીએ. આપણે એ પ્રશ્ન કરવાની જરૂર નથી કે શું આપણે એટલી કૃતજ્ઞતાનો અનુભવ કરી રહ્યા છીએ કે નહીં જેટલી આપણે કરવી જોઈએ.

હું હંમેશાં ગુરુમાઈજી પ્રત્યે કૃતજ્ઞ છું કે મને આ સમજ મળી છે કે હું જાગરૂક રહું, કૃતજ્ઞતાના મારા અનુભવોની શ્રેષ્ઠતાનું મૂલ્યાંકન કરવાથી, તેના પર સંદેહ કરવાથી અથવા તેના વિશે અનુમાન લગાવવાથી દૂર રહું. હું એ વાત માટે પણ ગુરુમાઈજી પ્રત્યે કૃતજ્ઞ છું કે તેમણે મને એના વિશે વધારે જાગરૂક રહેવાનું શીખવ્યું છે કે હું કૃતજ્ઞતાના ભાવ સાથે સંસારમાં કેવી રીતે રહું. આ પ્રક્રિયામાં, મેં જાણ્યું છે કે કૃતજ્ઞ હૃદય સાથે સ્વયંને સમર્પિત કરી દેવું એ ખરેખર હિંમતનું કામ છે. આ બંને વાતમાં તફાવત છે કે હું એ આશામાં રહું કે કોઈ બીજી વ્યક્તિ મને પરિપૂર્ણતાની અનુભૂતિ કરાવે અને હું એ ઓળખી લઉં કે પરિપૂર્ણતા મારા પોતાના આત્મામાં જ નિહિત છે અને પછી એ પ્રજ્ઞાનના સ્થાનથી કાર્ય કરું. હું એ સમજી ગઈ છું કે આ જ ઉદ્દગમ છે, આત્મગૌરવનું અને સાચા અર્થમાં ગરિમા સાથે કાર્ય કરવાનું.

જેમ કે તમારાંમાંથી મોટાભાગનાં લોકો જાણે છે કે હું ઘણાં વર્ષોથી શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમમાં સેવા અર્પિત કરી રહી છું, અને મને ગુરુમાઈજીના સાન્નિધ્યમાં રહેવાનું મહાન સૌભાગ્ય મળ્યું છે. અને જ્યારે હું ગુરુમાઈજીની આસપાસ

હોઈ છું ત્યારે મેં એક વાત પર ધ્યાન આપ્યું છે જે હું તમને જણાવવા માગું છું — કારણ કે કદાચ તમે પણ તેના વિશે જાણવા માગતા હશો.

ગુરુમાઈજી દરેક ક્ષણે સાર્વભૌમિક સિદ્ધયોગ સંઘમ્ વિશે અને એ નવા સાધકો વિશે વિચારી રહ્યાં હોય છે જેમણે હજી સિદ્ધયોગ પથ પર પોતાની યાત્રા શરૂ કરવાની છે. ગુરુમાઈજી જે પણ કહે છે, ગુરુમાઈજી જે પણ કરે છે, એ દરેક શિષ્યામણ જે ગુરુમાઈજી પ્રદાન કરે છે — આ બધું જ તેઓ બધાં સિદ્ધયોગીઓ અને નવા સાધકોને ધ્યાનમાં રાખીને કરે છે. જ્યારે પણ સંસારમાં કંઈ ઘટિત થાય છે — ભલે તે સકારાત્મક હોય કે નકારાત્મક — ગુરુમાઈજી તમારા વિશે વિચારી રહ્યાં હોય છે.

હું તમને આના સંબંધિત એક પ્રસંગ કહેવા માગું છું.

ગયા મહિને — બાબાજીના મહિનામાં એટલે કે ઓક્ટોબરમાં — એક દિવસ ગુરુમાઈજી આશ્રમ પરિસરમાં હંમેશની જેમ ચાલી રહ્યાં હતાં. પાનખરની ઋતુ તેના અંતિમ પડાવ પર હતી; ઘાસ પર ભૂરાં-લાલ અને સોનેરી પાંદડાંઓની ચાદર પથરાયેલી હતી. જ્યારે ગુરુમાઈજીએ પાનખરના આ પ્રશાંત દશ્યને જોયું તો તેમણે કલ્પના કરી કે તેઓ આને સિદ્ધયોગ પથ વેબસાઈટ પર દરેકની સાથે વહેંચી રહ્યાં છે.

હું આવું શા માટે કહું છું કે ગુરુમાઈજીએ આવી ‘કલ્પના’ કરી? તમે કદાચ વિચારી રહ્યા હશો કે મને એ કેવી રીતે ખબર પડી? ખેર, મને તેના વિશે કોઈ એવી વ્યક્તિ પાસેથી સાંભળવા મળ્યું જે એ દિવસે ગુરુમાઈજીની સાથે ચાલી રહી હતી. આ વ્યક્તિ ગુરુમાઈજીને આશ્રમમાં તેની સેવા વિશે વાત કરી રહી હતી, ત્યારે જ ગુરુમાઈજી ઘરતી પર વિખરાયેલાં એ પાંદડાંઓ પર તેનું ધ્યાન લઈ ગયાં.

ગુરુમાઈજીએ કહ્યું, “જો! પ્રકૃતિએ હજારો ને હજારો પાંદડાંઓ ઘરતીને અર્પિત કર્યાં છે. આપણે આ પ્રચુરતા બધાં સાથે વહેંચવી જોઈએ. હવે એક તહેવાર આવવાનો છે ને, જેને ‘હેપ્પી થેંક્સગિવિંગ ડે’ કહે છે? હા! આપણે એ જણાવવું જ જોઈએ કે પ્રકૃતિ કેવી રીતે ઘરતી માતા પ્રત્યે તેની કૃતજ્ઞતાનો ઉત્સવ મનાવે છે. તો — આવું કર, આવું કર.” આમ કહીને ગુરુમાઈજીએ તેને વિશેષ માર્ગદર્શન આપ્યું કે તેણે કેવી રીતે શું બનાવવાનું છે.

એ સિદ્ધયોગી આ સેવાકાર્ય પ્રાપ્ત કરીને આનંદિત થઈ ગઈ. તે ઉત્સાહ સાથે એ પૂરું કરવામાં લાગી ગઈ! અને આ વિડિઓ — જેનું શીર્ષક છે “કૃતજ્ઞતા, કૃતજ્ઞતાનું સ્વરૂપ ♥” — એ દિવસે ગુરુમાઈજી આશ્રમ પરિસરમાં ચાલી રહ્યાં હતાં તેનું ફળ છે.

હવે, શું મેં પહેલાં ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે ગુરુમાઈજી તમારા વિશે વિચારી રહ્યાં છે? હું ઇચ્છું છું કે તમે એ જાણો કે આ વિડિઓ દ્વારા, તમે ગુરુમાઈજીની સાથે ઉદ્ઘાસભર્યો થેંક્સગિવિંગ મનાવી રહ્યાં છો અને ગુરુમાઈજી તમારી સાથે આ તહેવાર મનાવી રહ્યાં છે.

અને શું મેં કહ્યું હતું કે અભિવ્યક્ત કરવાથી કૃતજ્ઞતા વિકસિત થાય છે?

ઘણાં બધાં માતાપિતા, જ્યારે શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમમાં આવે છે ત્યારે ગુરુમાઈજીને કહે છે કે તેમનાં બાળકોને સિદ્ધયોગ પથની વેબસાઈટ પર આપવામાં આવતા ફોટાઓ ખૂબ જ ગમે છે — ખાસ કરીને ડૉ અને હૃદયની આકૃતિઓના ફોટાઓ. આ સાંભળીને ગુરુમાઈજીને ખૂબ જ પ્રસન્નતા થાય છે. ગુરુમાઈજીનો હંમેશાથી આ જ સંકલ્પ રહ્યો છે કે આ ડૉ અને હૃદયની આકૃતિઓ બધી ઉંમરનાં લોકો સુધી સિદ્ધયોગ પથની શિખામણો પહોંચાડે.

અનેક અવસરો પર, ગુરુમાઈજીએ જોયું છે કે ઘણાં બધાં પાંદડાંઓ જમીન પર ખર્યા પછી પણ ડૉ અને હૃદયનો આકાર બનાવે છે. તેથી આ વિડિઓમાં, તમે હૃદયના કેટલાક એવા આકાર જોશો જેની રચના સ્વયં પ્રકૃતિએ કરી છે. બીજી આકૃતિઓ આશ્રમના સિદ્ધયોગીઓએ બનાવી છે. જેનાથી એ વાત એકદમ સ્પષ્ટ થાય છે કે આ “ધરતી માતાના હૃદયની જીવંતતા છે,” જેમ ગુરુમાઈજીએ કહ્યું છે.

જ્યારે ગુરુમાઈજીને ખબર પડી કે હું કૃતજ્ઞતા વિશે આ વ્યાખ્યા લખી રહી છું, અને તેના ભાગ રૂપે હું વિડિઓનો પરિચય આપી રહી છું તો તેમણે મને પૂછ્યું કે શું મેં એ વાત પર વિચાર કર્યો છે કે ભગવદ્ ગીતામાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તેમને અર્પિત કરવામાં આવતા એક પાંદડાં વિશે શું કહે છે.

મેં જવાબ આપ્યો, “હા! હું મારી વ્યાખ્યામાં એ શ્લોક વિશે ચોક્કસ લખીશ!”

તો, આ છે એ શ્લોક — પરમગુરુ, ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તેમના પ્રિય શિષ્ય અર્જુનને કહે છે, “જો મને એક પાંદડું કે એક પુષ્પ કે કોઈ ફળ, કે પછી થોડું પાણી પણ ભક્તિભાવથી અર્પિત કરવામાં આવે તો હું તેનો સ્વીકાર કરીશ.”^૧

મને ચોક્કસ લાગે છે કે આ હૃદયસ્પર્શી વિડિઓ દ્વારા ગુરુમાઈજી આપણા બધાનો, જેઓ સિદ્ધયોગના અભ્યાસ કરે છે તેમનો આભાર વ્યક્ત કરી રહ્યાં છે. હું જાણું છું કે આપણો નિષ્ઠાપૂર્ણ અભ્યાસ આ સંસારમાં પ્રકાશ ફેલાવે છે — અને હું એ પણ જાણું છું કે આપણા કારણે, નવા સાધકો તેમના આધ્યાત્મિક માર્ગ પ્રત્યે જાગૃક થઈ શકે છે.

થેક્સગિવિંગના આ આનંદપૂર્ણ અવસર પર હું હૃદયપૂર્વક તમને બધાંને મારો આભાર વ્યક્ત કરું છું કે તમે મારી આ વ્યાખ્યા વાંચી.

© ૨૦૨૫ એસ.વાય.ડી.એ. ફાઉન્ડેશન®. સર્વાધિકાર સુરક્ષિત.

^૧ સ્વામી કૃપાનંદ, *Jnaneshwar's Gita: A Rendering of the Jnaneshwari* (સ્ટેટ યુનિવર્સિટી ઓફ ન્યૂયોર્ક પ્રેસ, ૧૯૮૯), શ્લોક ૧૮.૩૬.૭૭૨-૭૩, પૃ. ૩૧૬.

^૨ ભગવદ્ ગીતા ૯.૨૬; અંગ્રેજી અનુવાદ © ૨૦૨૫ એસ.વાય.ડી.એ. ફાઉન્ડેશન®.